

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Інтернаціоналізація вищої освіти України
в умовах полікультурного світового простору:
стан, проблеми, перспективи**

МАТЕРІАЛИ ПІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Маріуполь, 18-19 квітня 2018 року)

МАРІУПОЛЬ
МДУ
2018

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Відповідальні редактори: д.ф-м.н., проф. **М. Стріха**; чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. **О. Топузов**; **І. Стокоз**; чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. **К. Балабанов**

Члени редколегії: проф. **Х. Бакірдіз**; акад. НАН України, чл.-кор. НАПН України, д.соціол.н., проф. **В. Бакіров**; д.філол.н., проф. **О. Бондарева**; д.е.н., проф. **О. Булатова**; проф. **К. Іллюмінаті Поркарі**; проф. **В. Карайоргіс**; д.політ.н., проф. **С. Корнеа**; **О. Кочурін**; д.філос.н., с.н.с. **С. Курбатов**; акад. НАПН України, д.е.н., проф. **А. Мазаракі**; **Н. Оксенчук**; д.політ.н., проф. **І. Оніщенко**; д.філол.н., проф. **О. Павленко**; чл.-кор. НАПН України, д.філос.н., проф. **П. Саух**; к.ю.н. **М. Семенишин**; к.політ.н., проф. **М. Трофименко**; д.соціол.н., проф. **С. Щудло**.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 28.03.2018)

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р. – Маріуполь : МДУ, 2018. – 646 с.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи», які різнобічно висвітлюють питання інтернаціоналізації вищої освіти; розглядаються фактори, що впливають на створення нових можливостей і підвищення доступності вищої освіти та забезпечення її якості; окремо приділено увагу проблемам нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України, академічній мобільності, розвитку лідерського потенціалу університетів і конкурентоспроможності сучасних вишів в умовах глобалізації; розглядаються проблеми підготовки вчителя Нової української школи. Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти.

Innym sposobem na poprawę wypowiedzi ustnej jest korekta grupowa, dokonywana przez studentów. Taki pomysł ma dodatkową zaletę – studenci uczą się znachodzić błędy nawzajem w swoich wypowiedziach, a także uświadamiają sobie lepiej, podczas notowania błędów kolegów, że sami popełniają podobne. Taka samoświadomość jest właśnie najlepszym pomocnikiem przy pozbywaniu się błędów, bo wzbudza językową czujność.

Jeszcze jedną zasadą jest to, że nauczyciel zawsze musi być świadomy środków, za pomocą których można najsprawniej kształtować poszczególne umiejętności w zakresie sprawności mówienia. Metody zawsze powinny być dostosowane do poziomu zaawansowania studentów oraz ich otwartości. Brak zgodności stosowanych metod z poziomem znajomości języka oraz nastawieniem psychologicznym studiujących może prowadzić do blokady.

Literatura

1. Seretny A. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków, 2005.
2. Авдеєнко А. П., Дементій Л. В., Поляков О. Є. Інтенсифікація навчального процесу та організація самостійної роботи студентів. *Проблеми освіти*. Київ, 2001. Вип. 24. С. 108-111.
3. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Київ, 2007. 211 с.

N. Strukova

TEACHING SPEAKING IN LEARNING POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

The article is about the ways of referring to Polish as a foreign language. Therefore, at the beginning the student must be aware of the phonetic principles, because without this basic skills he will not be able to express the most simple words. The first step on the way to understanding with other users of the language is to look at the basic words. The next stage in which the student achieves linguistic independence is to multiply vocabulary, to deepen his knowledge of grammar and to discuss the skills of reading comprehension and writing in a more and more accessible classroom, and, based on communication, the student enters the next stage of science - speaking.

Keywords: language skills, speaking, foreign language, communication, stimulus materials.

Струкова Н. В.

ГОВОРІННЯ У ЗАСВОЄННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У тезах розглядаються основні способи засвоєння польської мови як іноземної. Адже на початку студент повинен знати основні фонетичні принципи, оскільки без цих базових навичок він не зможе вимовити найпростіші слова. Першим кроком на шляху до взаєморозуміння з іншими користувачами мови є вивчення основних виразів. Під час наступного етапу учень зможе досягти лінгвістичної незалежності, збільшити словниковий запас, поглибити свої знання з граматики та вдосконалити читання, і засвоївши все це, студент може перейти до наступного етапу комунікації – говоріння.

Ключові слова: мовні навички, говоріння, іноземна мова, комунікація, стимулюючі матеріали.

УДК 37.014(477:061.1ЄС)

Тихомирова Г. Є.

ЩОДО НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В ДЕРЖАВАХ – ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У тезах проводиться порівняльно-правовий аналіз загальних засад освітнього законодавства в європейських державах.

Наголошується, що конституції та закони держав – членів Європейського Союзу досить повно відображають загально визнане міжнародне визначення права на освіту та базові європейські принципи і стандарти надання освітніх послуг. Водночас, освітнє законодавство держав – членів ЄС постійно сприймає спільні стандарти, джерелом яких виступає наднаціональна правотворчість інститутів ЄС. У контексті євроінтеграційних прагнень України це означає необхідність подальшої адаптації національної правової системи нашої держави до європейських правових стандартів у сфері надання якісних освітніх послуг, рівень яких задовольняє об'єктивні потреби сучасного європейського суспільства.

Ключові слова: освіта, європейські освітні стандарти, право ЄС, імплементація, європейська міждержавна інтеграція.

Освіта належить до тих складових життя, які визначають рівень розвитку, політичний, соціальний, економічний та культурний імідж будь-якої країни. Враховуючи, що інтернаціоналізація світового простору, політичне й культурне зближення країн виявляються однією з провідних тенденцій сучасного суспільного поступу, виявляються актуальними питання співвідношення регулювання освітньої політики в Україні та зарубіжних країнах. Враховуючи існуючий в нашій країні суттєвий науковий потенціал, національна система освіти мала б стати дієвим гравцем на світовому ринку освітніх послуг, але для цього необхідна відповідна нормативна база і, в першу чергу, на конституційному рівні.

Проблемам правового забезпечення освітньої політики загалом приділяється багато уваги як вченими-правознавцями, так і спеціалістами в галузі педагогіки. Найбільш вагомими дослідженнями за зазначеною проблематикою зробили: С. Алексєєв, О. Бандурка, М. Вітрук, К. Волинка, І. Голосніченко, М. Гуренко, С. Гусарєв, Л. Дольникова, А. Колодій, В. Копейчиков, В. Кравченко, О. Лукашкова, С. Лисенков, О. Малько, Н. Нижник, А. Олійник, В. Погорілко, П. Рабінович, В. Сіренко, О. Скакун, Ю. Тодика та деякі інші вчені.

Водночас слід зазначити, що на сучасному етапі досить актуальним є проведення порівняльно-правового дослідження надання освітніх послуг в Україні та державах – членах ЄС з метою виокремлення корисного позитивного досвіду держав – членів ЄС щодо законодавчого регулювання даної сфери та подальшого використання запозичених ідей та концепцій для гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу в частині регламентації освітньої діяльності відповідних суб'єктів господарювання.

Кожна держава Європи обирає свій шлях розвитку конституційного права на освіту та конкретні варіанти надання якісних освітніх послуг населенню. Слід сказати, що загалом науковці неоднозначно оцінюють детальну регламентацію обов'язків держави у забезпеченні права громадян на освіту, оскільки обов'язкові норми певною мірою обмежують права на освіту дітей та їх батьків, що особливо відчутно саме зараз, в умовах диверсифікації форм та методів навчання, які пропонує сучасне інформаційне суспільство. Тому у низці європейських конституцій (наприклад, у Конституціях Бельгії та Данії) прямо закріплено можливість вільного вибору громадянами форм освіти [1, с. 184].

Конституція Франції вже у 1791 р. закріплювала право на освіту і гарантувала введення для всіх загальної і частково безоплатної народної освіти [1, с. 58]. Нині це звичайне явище, яке регулюється конституціями все детальніше. Конституції низки європейських країн досить широко визначають різноманітні аспекти права на освіту своїх громадян.

Першість тут по праву належить Конституції Австрії. У Конституції Австрії право на освіту прямо пов'язано з правом вибору професії. Вказано, що кожен вільний обирати професію і навчатися їй, як і де він побажає. При цьому величезна увага приділяється проблемі мови. Державою визнається рівність мов, що існують в країні, при використанні їх в школах, публічних установах і в суспільному житті. У землях, в яких проживає декілька національних меншин, публічні установи в області освіти повинні бути організовані так, щоб ніяка з цих національних меншин не примушувалася до вивчення другої мови, що вживається в якій-небудь землі, і мала необхідні засоби для навчання своєю мовою [1, с. 18]. Кожен громадянин має право засновувати навчальні і виховні установи і вести в них викладання, якщо його придатність до цього підтверджена в передбаченому законом порядку. Домашнє викладання не підлягає вказаному обмеженню. Про викладання релігії в школах повинні піклуватися відповідні церкви і релігійні товариства.

Конституція вказує, що державі належить право вищого керівництва і нагляду відносно всієї справи викладання і виховання. Значна частина Конституції (кілька сторінок) присвячена детальному регламентуванню та розділенню повноважень центральної та місцевих влад – включаючи навіть питання управління професійними школами конкретного напрямку [1, с. 95].

У Конституції Фінляндії вживається термін «просвіта». Основи організації народних шкіл, обов'язки держави і муніципалітетів підтримувати народні школи, а також питання про загальне обов'язкове навчання Конституція відносить до спеціального закону. Навчання в народних школах для всіх є безкоштовним. Право на створення приватних шкіл і інших приватних виховних закладів, а також на організацію в них навчання визначається законом. Контроль за домашнім навчанням органи влади не здійснюють.

Значна частина Конституції Фінляндії присвячена розгляду питань щодо права на вищу освіту. За університетом Хельсінкі зберігається право на самоврядування, є вказівки на спеціальний закон, що регламентує його діяльність. Конституція вказує на підтримку державою вищої освіти шляхом створення і утримання спеціальних вищих навчальних закладів, або ж шляхом надання допомоги приватним закладам такого профілю. Навчальні заклади у сфері вищої загальної освіти і вищої народної освіти утримуються за рахунок держави або їм за необхідності надається допомога. Статуту державних навчальних закладів затверджуються законом. Держава утримує або при необхідності надає допомогу з державних коштів навчальним закладам, що готують фахівців в технічній сфері, в області землеробства і супутніх промислів, торгівлі і мореплавання, а також витончених мистецтв [1, с. 625-626].

Конституція Бельгії виходить з того, що освіта вільна; будь-які превентивні заходи заборонені. Кожен має право на освіту в умовах дотримання фундаментальних свобод і прав. Доступ до освіти є безкоштовним аж до закінчення обов'язкового шкільного навчання. Учні або студенти, батьки і члени персоналу навчальних закладів рівні перед законом і декретом. У той же час закон і декрет враховують їх об'єктивні відмінності, зокрема, наявність організаторських здібностей, які вимагають відповідного підходу.

Діти підлягають обов'язковому шкільному навчанню, мають право на духовне і релігійне навчання за рахунок громади. Громада забезпечує свободу батьків у виборі освіти для своїх дітей і

організовує освіту, яка є нейтральною. Школи, організовані державною владою, надають вибір між однією з визнаних релігій і викладанням неконфесійної моралі. Організація, визнання або субсидування освіти регулюються законом або декретом. Конституція також містить деякі аспекти регулювання громадського управління школами [1, с. 344-345].

Як бачимо, Конституція Бельгії, як і сусідньої Голландії основну увагу приділяє проблемі взаємовідносин державних та недержавних структур щодо забезпечення права громадян на освіту та максимально можливого вибору форм і способів навчання. Однак тут більше уваги приділено ролі територіальних громад, які виступають основними суб'єктами забезпечення означеного права, хоча і під загальним керівництвом органів державної влади. Цікаво, що Конституція визначає лише принцип безоплатності та доступності освіти, що має обов'язковий характер, проте не встановлює взагалі ніяких обмежень щодо рівня цієї обов'язковості. На нашу думку, Конституція Бельгії дає один з найкращих взірців визначення права на освіту у контексті загальної демократичної концепції прав та свобод людини і громадянина.

У Конституції Турецької Республіки вказано, що ніхто не повинен бути позбавлений права на навчання і освіту. Сфера застосування права на освіту визначається і регулюється законом. Навчання і освіта проводяться на основі принципів і реформ Ататюрка, на основі сучасної науки і методів освіти під наглядом і контролем з боку держави. Не можуть створюватися освітні установи, що порушують ці положення. Свобода навчання і освіти не звільняє особу від вірності Конституції.

Початкова освіта для всіх громадян чоловічої і жіночої статі в державних школах обов'язкова і безкоштовна. Принципи, що визначають функціонування приватних початкових і середніх шкіл, передбачаються законом відповідно до стандартів, встановлених для державних шкіл.

Держава забезпечує стипендії на інші засоби допомоги, щоб дозволити студентам, що мають фінансові труднощі, продовжувати освіту. Держава здійснює необхідні заходи для того, щоб зробити корисними умови для товариства людей, що потребують спеціального навчання.

Навчання, освіта, дослідження і вивчення – єдині дії, якими повинні займатися в освітніх навчальних установах. Цим видам діяльності не повинні створюватися перепони ніяким способом. Ніяка мова, окрім турецької, не повинна викладатися як рідна мова турецьким громадянам в будь-яких освітніх навчальних установах.

Іноземні мови, які необхідно викладати в освітніх навчальних установах, і правила, яким потрібно слідувати при проведенні навчання в школах з вивченням іноземних мов, визначаються законом. Положення міжнародних угод зберігаються [1, с. 233–234].

Незважаючи на Декларацію про збереження сили міжнародних угод щодо забезпечення права на освіту, Конституція Туреччини явно відступає від низки демократичних принципів у цій галузі. Передусім мова йде про явно недемократичну конституційну норму щодо домінування у навчанні турецької мови, що порушує права національних меншин. Явно ідеологічно заангажованим є посилення на принципи організації освітньої діяльності, пов'язані з іменем Ататюрка, оскільки це прямо суперечить плюралізму в освіті. Загалом у Конституції надто багато заборонних положень та застережень, що обмежують свободу громадян у процесі реалізації свого права на освіту. Надмірною є роль держави в управлінні освітньою сферою при тому, що чітких конституційних приписів щодо державних гарантій по суті немає. При достатньо розлогому конституційному регулюванні права на освіту, воно по суті не визначено і переважна більшість проблем його гарантування віднесена до галузевого законодавства.

Конституція Республіки Кіпр декларує, що кожен має право на освіту, а кожна особа або заклад має право надавати освіту при дотриманні процедур, умов і обмежень, передбачених відповідними законами і необхідних для безпеки Республіки, конституційного порядку, суспільної безпеки, громадського порядку, суспільного здоров'я, суспільної моральності, а також забезпечення рівня і якості освіти, захисту прав і свобод інших осіб, включаючи і права батьків на забезпечення своїм дітям освіти, відповідної їх релігійним переконанням.

На грецьке і турецьке громадські зібрання покладається обов'язок забезпечити безкоштовну початкову освіту у відповідних громадських початкових школах. Початкова освіта обов'язкова для всіх громадян, починаючи з віку, встановленого відповідним законом. На грецьке і турецьке громадські зібрання покладається обов'язок забезпечити доступність не тільки початкової, але і подальшої освіти для осіб, які гідні цього і заслуговують підтримки, на умовах і в порядку, передбаченому відповідним законом [2, с. 104]. Фактично, Конституція Кіпру перекладає всю повноту відповідальності за забезпечення права на освіту на основні громади, що складають населення острова. Конституція містить лише одну конкретну норму – це забезпечення права громадян на безкоштовну початкову освіту.

Таким чином, можна зробити висновок, що конституції та закони держав – членів Європейського Союзу досить повно відображають загальновизнане міжнародне визначення права на освіту та базові європейські принципи і стандарти надання освітніх послуг. Водночас, освітнє законодавство держав – членів ЄС постійно сприймає спільні стандарти, джерелом яких виступає наднаціональна правотворчість інститутів ЄС. У контексті євроінтеграційних прагнень України це означає необхідність подальшої адаптації національної правової системи нашої держави до

європейських правових стандартів у сфері надання якісних освітніх послуг, рівень яких задовольняє об'єктивні потреби сучасного європейського суспільства.

Список використаної літератури

1. Конституции государств Европейского Союза / под. ред. Л. А. Окунькова. М., 1997. 816 с.
2. Галаган А. И. Финансирование образования: обзор мировых тенденций. *Социально-гуманитарные знания*. 2003. № 2. С. 102–116.
3. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін). Київ; Тернопіль, 2003. 52 с.
4. Джуринский А. Интернационализация высшего образования: тенденции и проблемы. *Alma-mater*. 2002. № 9. С. 44–49.
5. Зайчук В. Нормативно-правове забезпечення освіти в Україні. *Вища школа*. 2002. № 2–3. С. 3–19.
6. Збруєва А. Сутність ринкової ідеології освітніх реформ розвинутих країн. *Шлях освіти*. 2003. № 1. С. 15–21.

G. Tykhomyrova

ON THE PROVISION OF EDUCATIONAL SERVICES IN THE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION: POSITIVE EXPERIENCE FOR UKRAINE

The article presents a comparative legal analysis of the general principles of education legislation in the European countries. It is noted that the Constitution and laws of the Member States of the European Union adequately reflect the generally accepted international definition of the right to education and basic European principles and standards of education. At the same time, educational legislation of the Member States always takes common standards, the source of which is the supranational EU law-making institutions. In the context of European integration aspirations of Ukraine, this means the need for further adaptation of the national legal system of our country to European legal standards in providing quality educational services, the level of which meets the objective needs of a modern European society.

Keywords: education, European educational standards, EU law, implementation, interstate European integration.

УДК 321.7

Фесенко М. В.

МОВНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Досліджується питання мовної глобалізації і проблеми зникнення мов. Доведено, що мовна глобалізація неминуха і обумовлена соціальною глобалізацією. Мовна глобалізація забезпечує одним мовам життєздатність і виживання в умовах жорсткої конкуренції, а іншим мовам занепад та зникнення.

Ключові слова: глобалізація, мова, діалект, ЮНЕСКО, мовна спільнота, комунікації, міграція, народ.

Глобалізація, що розуміється як перетворення людства в єдину структурно-функціональну ієрархічну систему природно торкнулася і мовних її аспектів. Мовна глобалізація є постійним і об'єктивним процесом. Завдяки новітнім комунікаційним технологіям та підходам в освіті стають популярними та швидко розповсюджуються одні мови та занепадають інші. Серед мов, що займають лідируючі позиції, виокремлюється китайська, гінді, англійська, іспанська, португальська, арабська, французька, російська. Основними причинами процесу зникнення мов вважаються глобалізація та міграція, що виявляється у переселенні людей з села до міста і втраті рідної мови свого народу. На сьогодні лінгвісти все ще не можуть прийти до єдиної думки, деякі вважають, що у світі близько 3 тис мов, інші – що більш 7 тис мов. Уся справа в самому визначенні мови і нечітких кордонах між мовою і діалектом.

З такої великої кількості мов за сто років, на думку вчених, залишиться за різними прогнозами від двохсот до шестисот мов. Але глобалізація проявляється не тільки в плані витіснення одними мовами інших, вона проявляється і в глобальному укрупненні будь-якої мови, формуванні глобалізованої мови, яка поглинає мовний простір [1]. За прогнозами ЮНЕСКО, до кінця XXI ст. половина мов планети зникнуть. У 2010 р. ЮНЕСКО видала «Атлас зникаючих мов світу», включивши в нього 2500 мов і діалектів. В одній лише Європі фахівці нарахували 212 мов, які перебувають під загрозою зникнення, ще 13 знаходяться в критичному стані і зникнуть в найближчий час. Мова вважається зникаючою, якщо нею говорять лише нечисленні представники старшого покоління, при цьому діти ще можуть їх розуміти, але онуки вже ні. [2]. Атлас мов світу, що знаходиться під загрозою зникнення ЮНЕСКО, призначений для того, щоб привернути увагу влади, мовних спільнот і широкої громадськості до проблеми мов, які перебувають під загрозою зникнення і до необхідності збереження світового мовного розмаїття. Мета атласу полягає також у тому, щоб стати інструментом контролю стану мов світу, що зникають і тенденцій у мовному розмаїтті на глобальному рівні. Так, в Атласі відзначено 2473 мови, які перебувають під загрозою вимирання. Нерівномірні і площа поширення мов: на частку африканських і азійських мов припадає майже по